

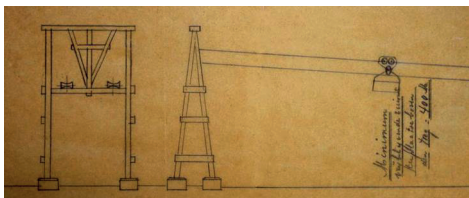
HET LUCHTSPOOR VAN TERWOLDE

Door Bertus ten Bosch

Terwolde kende vroeger twee steenfabrieken: De Scherpenhof en De Vooruitgang. De klei voor de Scherpenhof werd met een treintje met lorry's aangevoerd uit Welsum.

En die voor de Vooruitgang kwam uit de Meintjes, tussen Terwolde en Nijbroek. In het begin ging dat kleitransport met paard en wagen. Maar die aanvoer duurde veel te lang. Vandaar de aanleg van het treintje voor de Scherpenhof. De Vooruitgang zocht de oplossing in een luchtspoor.

De stoom-waalsteenfabriek De Vooruitgang werd in 1898 gesticht door J. H. Kolkert. In of voor 1906 werd De Vooruitgang een NV, met dhr. Kolkert als directeur. Deze hield kantoor in Deventer. In 1906 beschikte de NV maar liefst over vijf veldovens, waarvan er drie overkapt waren. Bijzonder voor die tijd waren de kunstmatige drooginrichtingen, waar een

groot deel van de vormelingen gedroogd werd. Uit hinderwetvergunningen van de gemeente Voorst blijkt dat er in 1910 sprake is van zowel Hollandse veldovens als kamerovens. Vanaf 1917 is er geïnvesteerd in de fabricage van rode dakpannen, bijvoorbeeld het oprichten van een gebouwtje met een wals en drie persen in 1917, het bouwen van een oven voor het stoken van dakpannen en draineerbuizen op de plaats van twee overkapt Hollandse veldovens in 1918 en het bouwen van een kunstmatige drooginrichting in 1922. De dakpannenproductie werd in 1938 beëindigd.

Ondertussen maakte De Vooruitgang deel uit van de Overijsselse Steenfabrieken.

In 1910 vroeg De Vooruitgang vergunning voor een kabelbaan (men gebruikte de term luchtspoor) tussen de Meintjes en de steenfabriek. In die aanvraag wordt niet uitgelegd waarom er niet gewoon een smalspoor zou worden aangelegd. In elk geval kon men met een kabelbaan de binnendijkse Molenweg makkelijk passeren en waren er geen opritten nodig bij de IJsseldijk, (hier Bandijk geheten) en de fabriek, (om de klei boven de mengmachines te brengen). Ook vormde de kabelbaan een kaarsrechte lijn, hetgeen voor smalspoor niet mogelijk zou zijn geweest. De lengte van de kabelbaan was 900 meter, de draagjukken hadden een onderlinge afstand van 90 meter en de bakken bleven minstens 4 meter vrij van de grond. Met deze summiere gegevens moesten

B&W van de gemeente Voorst het maar doen. In het kader van de Hinderwet konden op 16 juli 1910 bezwaren bij de Burge-meester worden ingebracht. Er verscheen niemand. B&W verleenden de vergunning onder voorwaarde dat de kabelbaan voor 16 februari 1911 klaar was. De kabelbaan werd aangelegd door de firma Bleichert uit Leipzig.

Al in 1897, het jaar van de oprichting, kocht De Vooruitgang percelen in de Meintjes. Volgens een adres aan de ge-meente uit 1914 zou De Vooruitgang in de Meintjes een excavateur (graafmachine)

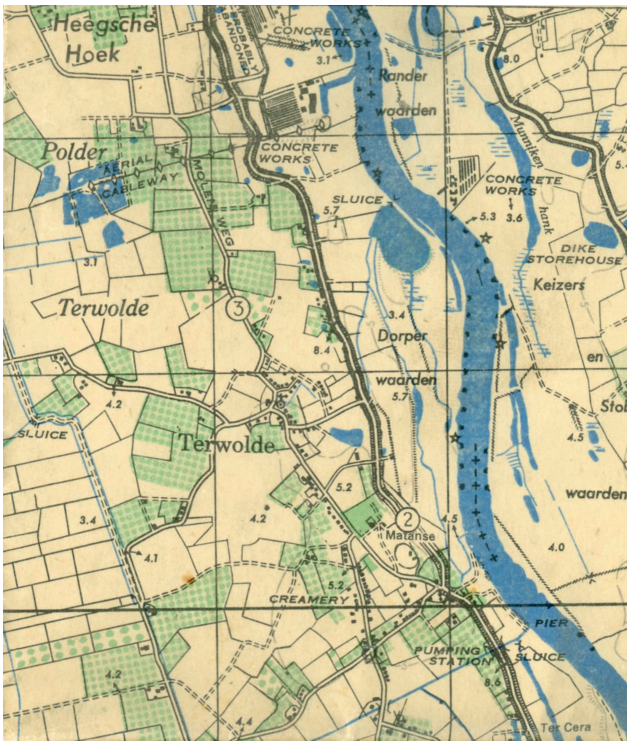
HINDERWET.

PROCES-VERBAAL.

Op heden den *derlignsten* der maand *Juli*
van het jaar *negentienhonderd en* des *voor* middags
te *elf* uur, is door *my Burgemeester der*
gemeente Voorst

in het Gemeentehuis zitting genomen om, ter voldoening aan artikel 7 der Hinderwet en naar aanleiding van de volgens artikel 6 dier Wet gedane openbare en bijzondere kennisgevingen, in dato *16 Juli* 19 *10*, gelegenheid te geven tot het inbrengen van bezwaren tegen de inwilliging van het verzoek van *de Directie der Staatsspoorw. Koninklijke* *Stoom- en Tramw. Maatschappij, de Vooruitgang te Ter-* *wolde* om vergunning tot *uitbreiding van de Stoomfabriek* *de Vooruitgang te Terwolde, door plaatsing* *van een Luchtspoor, overeenkomstig overgelegde* *tekening, op de percelen kadastraal bekend* *Stree 3.5a 192, 193, 194 en 195.*
Voor deze zaak verscheen (*) *niemand.*

De Burgemeester voornemend,
M. de Vries

Boven: Procesverbaal van de hinderwetzitting op 30 juli 1910, voorgezeten door de burgemeester van de gemeente Voorst, waarbij belanghebbenden bezwaren konden aangeven tegen het op te richten luchtspoor. Het verbaal kon kort zijn: er kwam niemand die bezwaren kenbaar wilde maken.

Op deze stafkaart uit 1942 staat het luchtspoor (Aerial cableway) in de linker bovenhoek onder 'polder' als stippellijn ingetekend.

gaan gebruiken met een motor van 15 pk. De klei zou naar het station van het luchtspoor worden gebracht in wagens loopend op rails met een locomotiefje van 24 pk. In 1915 vroeg De Vooruitgang vergunning tot uitbreiding van hare kleigravering door het plaatsen van een centrifugaal-pomp met electromotor van 18 pk.

Bij de fabriek maakte de kabelbaan een haakse bocht en eindigde in het overdakte luchtspoor-station, dat 19 meter lang was en waarvan de vloer 3.30 meter boven de grond lag. Vanaf dit luchtspoorstation kon de klei in de lager gelegen mengmachine gekiept worden.

Maar de productie werd opgevoerd en de capaciteit van de kabelbaan was te laag. In 1958 werd de kabelbaan afgebroken en de klei werd nu vervoerd door vrachtwagens (militaire vrachtwagens uit de dump).

Dat heeft geduurd tot 1965 toen werden de steenfabrieken gesloten. Het laatst wat De Vooruitgang produceerde waren straatklinkers. De Scherpenhof is nu een camping en De Vooruitgang is een beton-fabriek.

Wat rest van de kabelbaan is een hoop stenen, van de fundering van de draagmasten van de kabelbaan, in een hoek van de Meintjes. En de resten van de pilaar waarop de draaischijf zat aan de IJssel.

BRONNEN:

- Gemeentearchief Voorst.
- Archief Historische Vereniging Voorst
- Eigen archief.

De betonnen restanten van wat eens de fundering was van de pilaar die de grote draaischijf ondersteunde. Dit is vlak aan de IJsseloever.